

OPEN BRIEF

Betreft: Oproep gezondheidssector voor een PFAS-vrije samenleving

December 2025

Geachte mevrouw R.M. Letschert,

Wij, artsen, wetenschappers en zorgprofessionals, maken ons grote zorgen over de effecten van PFAS op de gezondheid van (ongeboren) kinderen en volwassenen. Het RIVM stelt dat we via voedsel en water allemaal te veel PFAS binnenkrijgen en dat bijna iedereen in Nederland meer PFAS in het bloed heeft dan de gezondheidkundige grenswaarde die daarvoor bestaat.

Dat is niet zo gek als je bedenkt dat PFAS alomtegenwoordig zijn. Deze door de mens gemaakte chemische stoffen zijn vanwege hun water-, vet- en vuilafstotende eigenschappen in een scala aan producten verwerkt; van koekenpannen tot medische hulpmiddelen en van regenjassen tot blusschuim. Ook in de landbouw worden PFAS-pesticiden gebruikt. Helaas zijn PFAS niet of slecht afbreekbaar - vandaar de naam 'forever chemicals'. PFAS komen via de lucht, het water en de bodem in ons eten en water terecht, en daarmee in ons lichaam.

Blootstelling aan PFAS kan onder andere leiden tot schade aan het immuunsysteem; bij kinderen kan zich dat uiten door een zwakkere respons op vaccinaties. Van PFOA, dat jarenlang door Chemours werd geloosd in het oppervlaktewater van Zuid-Holland, is bewezen dat het een kankerverwekkende stof is. We verwijzen in dit verband graag naar de open brief van KWF Kankerbestrijding en de Consumentenbond die vergelijkbare zorgen adresseren en maatregelen tegen PFAS eisen. Het is onze gezamenlijke overtuiging dat de toekomst PFAS-vrij moet zijn.

Ook negen op de tien Nederlanders wil maatregelen om PFAS-vervuiling tegen te gaan. Dat kost geld, maar niks doen kost nog veel meer. Alleen al de kosten voor de gezondheidszorg door PFAS-blootstelling bedragen in Europa tussen de 52 en 84 miljard euro per jaar.

Wij vragen u daarom in een nieuw regeerakkoord de gezondheid van Nederlanders voorop te stellen, en net als Denemarken en Frankrijk maatregelen te nemen om ons land zo snel mogelijk PFAS-vrij te maken. Voer het Stembusakkoord 'Op weg naar een PFAS-vrije samenleving' en de motie van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten uit en pak het probleem bij de bron aan. **Verbied de productie, lozing en het gebruik van PFAS. Dat is goed voor de mens, de toekomstbestendigheid van de zorg en de schatkist.**

Dr. Evelyn Brakema, huisarts en voorzitter Groene Zorg Alliantie

Dr. N.H. Sperna Weiland, anesthesioloog en hoofd wetenschap bij Centrum voor Duurzame Zorg van Amsterdam UMC

P. Deckers, voorzitter Caring Doctors

AJN Jeugdartsen Nederland

Anton de Bruin, voorzitter Nederlandse Vereniging voor Anesthesiologie

Henk Jans, voorzitter Nederlandse Vereniging voor Medische Milieukunde (NVMM)

Jessie Neffke, voorzitter van Stichting De Groene Huisarts

Professor dr. Diederik Gommers

Wanda de Kanter, longarts, voorzitter Rookpreventie Jeugd
Ismé de Kleer, kinderlongarts in het Sint Franciscus Gasthuis in Rotterdam
Dr. Gavin ten Tusscher, kinderarts en directeur De Kinderpoli NH
Suzan Cochius, kinderarts-intensivist
Petra Schram, kinderarts Meander Medisch Centrum
MSc N.E. Janssen, kinderarts
V. de Zwart, kinderarts
Nina van Sprang, kinderarts
Jasper Been, kinderarts-neonatoloog
Prof. dr. Jacob de Boer, emeritus-hoogleraar milieuchemie en toxicologie
Prof. Dr. MBM van Duursen, hoogleraar Milieugezondheid en Toxicologie, VU Amsterdam
Prof. dr. Onno van Schayck, hoogleraar preventieve geneeskunde, Universiteit Maastricht
dr. J.F.M. (Job) van Boven, universitair hoofddocent "Doelmatig & Duurzaam medicijn gebruik", UMCG
Prof. Jean W.M. Muris, hoogleraar Huisartsgeneeskunde
J.M. Kampman, MD, PhD
Prof. Dirkjan van Schaardenburg
Dr. M.E. Jacobs (Amsterdam UMC)
L. Vlijm, Jeugdarts KNMG
Tai-ati Räkera, jeugdarts
Kelli Tiggelman, jeugdarts
Margarita Vossen, huisarts
C. Kuyvenhoven, huisarts
Yovita Rahardjo, huisarts
AnneMargot Roskott, huisarts
Huisartsenpraktijk Schure
Anneke Kwee, gynaecoloog
Janet Kwee, gynaecoloog
Dr. CAH Janssen, gynaecoloog
ECJ Verheijen, gynaecoloog
Dr. Janneke Hoogstad, gynaecoloog
Esther Oostenveld, gynaecoloog
Iris Wichers, de Klimaat Dokter
Anna Kretova, diëtist-onderzoeker
drs. P.A.M Wallage, apotheker
Pauli Bles, arts Maatschappij + Gezondheid
Lara Stokman, arts Maatschappij + Gezondheid

TOELICHTING

Forever chemicals

PFAS (poly- en perfluoralkylstoffen) zijn een groep van meer dan 10.000 door de mens gemaakte chemische stoffen. Vanwege hun water-, vet- en vuilafstotende eigenschappen zijn ze in een scala aan producten verwerkt; van koekenpannen tot medische hulpmiddelen en van regenjassen tot blusschuim. In de landbouw en daarmee onze voedselvoorziening is een toename te zien van het gebruik van PFAS-pesticiden. PFAS zijn echter extreem slecht afbreekbaar; veel PFAS worden zelfs helemaal niet afgebroken. Van bepaalde soorten PFAS, zoals PFOS en PFOA, weten we dat ze zich in ons lichaam, in dieren en in planten ophopen, zich makkelijk en snel in het milieu verspreiden en al bij lage concentraties giftig zijn. Het wetenschappelijk bewijs dat deze 'forever chemicals' in alle fasen van hun levenscyclus (productie, gebruik en afval) slecht zijn voor mens en milieu stapelt zich dan ook op.

Blootstelling aan PFAS brengt de volksgezondheid in gevaar

De PFAS die grondig zijn onderzocht, worden consequent in verband gebracht met nadelige effecten op het immuunsysteem, het cholesterolgehalte in het bloed en op de lever. Volgens het Internationaal Agentschap voor Kankeronderzoek (IARC) van de Wereldgezondheidsorganisatie is PFOA, dat jarenlang door Chemours werd geloosd in het oppervlaktewater van Zuid-Holland, een bewezen kankerverwekkende stof; er zijn aanwijzingen dat PFOA nier- en zaadbalkanker kan veroorzaken. Tijdens het rondetafelgesprek over PFAS, afgelopen april in de Tweede Kamer, hebben artsen en wetenschappers de schadelijke effecten van PFAS op de gezondheid helder uiteengezet. Ook verwijzen we graag naar de open brief van KWF Kankerbestrijding en de Consumentenbond die vergelijkbare zorgen adresseren en maatregelen tegen PFAS eisen. Het is onze gezamenlijke overtuiging dat de toekomst PFAS-vrij moet zijn.

Alarmerende risico's voor (ongeboren) kinderen

PFAS worden alom in onze leefomgeving en in ons lichaam aangetroffen. Uit onderzoek blijkt de aanwezigheid van PFAS in bloed, urine, de placenta en moedermelk. Dit betekent dat kinderen al in de baarmoeder worden blootgesteld aan PFAS en dat ze na de geboorte via borstvoeding PFAS binnenkrijgen. Blootstelling aan PFAS kan leiden tot schade aan het immuunsysteem; bij kinderen kan zich dat uiten door een zwakkere respons op vaccinaties. Dit is de reden dat de Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid (EFSA) in 2021 de gezondheidkundige grenswaarde voor vier veelvoorkomende PFAS (PFOS, PFOA, PFNA en PFHxS) sterk heeft verlaagd. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) werkt momenteel ook met deze waarde.

Blootstelling aan PFAS wordt verder in verband gebracht met nadelige effecten op de ontwikkeling van de hersenen en het zenuwstelsel, en met een lager geboortegewicht. De Internationale Federatie van Gynaecologie en Verloskunde (FIGO) stelt dat PFAS een risico vormen voor kinderen en zwangere vrouwen, en roept op tot het uitfasen van PFAS.

Hoge kosten voor de zorg

Het opruimen van PFAS-vervuiling in Nederland kostte tot nu toe al minstens 68 miljoen euro. Blijven we doorgaan met de onbeperkte uitstoot van PFAS, dan kost het Europa over een periode van 20 jaar in totaal 2 biljoen euro om PFAS uit het drinkwater en de bodem te krijgen. Dat is dus 100 miljard euro per jaar.

Ook voor de zorg is de economische impact aanzienlijk. Volgens berekeningen van de Nordic Council of Ministers bedragen de geschatte kosten voor de gezondheidszorg door PFAS-blootstelling in Europa

jaarlijks tussen de 52 en 84 miljard euro. Dat zijn vermijdbare kosten, als we inzetten op preventie en een integrale aanpak van gezondheid via 'health in all policies'. Net als de Unie van Waterschappen, de drinkwaterbedrijven, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en negen op de tien Nederlanders zeggen wij daarom: pak het probleem bij de bron aan, en verbiedt de productie, lozing en het gebruik van PFAS.

PFAS-vrije alternatieven in de medische sector

In de medische sector worden PFAS ook veelvuldig toegepast; niet alleen in medische hulpmiddelen zoals katheters, stents, chirurgische instrumenten en diagnostische apparatuur, maar ook in medisch textiel en astma puffers. De sector is daarmee een belangrijke bron van PFAS-uitstoot. Mede op initiatief van Nederland ligt er nu een Europees restrictievoorstel op tafel waarin wordt voorgesteld om PFAS geleidelijk uit te bannen. Wij steunen dit voorstel en benadrukken dat voor bepaalde medische toepassingen geschikte alternatieven beschikbaar zijn, zoals PFAS-vrije astma puffers en intraveneuze anesthesie in plaats van fluorhoudende anesthesiegassen. Daarbij biedt het restrictievoorstel voldoende tijd om, daar waar nog geen alternatieven voorhanden zijn, deze te ontwikkelen. De medische sector hoeft dus absoluut niet te worden gebruikt als excuus om het voortdurende gebruik van PFAS te legitimeren.

Biomonitoring

PFAS bedreigen de gezondheid van alle Nederlanders. Mensen maken zich daar terecht zorgen over. Het is cruciaal dat de overheid regelmatig monitort aan welke schadelijke chemicaliën burgers blootstaan, zodat er adequate maatregelen genomen kunnen worden om deze blootstelling te beperken. Dit is ook het advies van de Gezondheidsraad. Helaas ontbreekt het in Nederland vooralsnog aan een structureel biomonitoringsprogramma. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld Vlaanderen waar gekeken wordt naar wel honderden chemische stoffen, inclusief PFAS.

Onze eisen

Zeven politieke partijen, waaronder D66 en GroenLinks-PvdA, hebben het Stembusakkoord 'Op weg naar een PFAS-vrije samenleving' getekend. Laat dat geen loze belofte zijn. **Wij vragen u om in het nieuwe regeerakkoord de gezondheid van mensen voorop te stellen en te ijveren voor heldere nationale en Europese wet- en regelgeving:**

1. Nul-lozing: een verbod op de lozing van PFAS om een toename van schadelijke gezondheidseffecten te voorkomen. Dat betekent geen nieuwe vergunningen voor PFAS-lozingen, en bestaande vergunningen moeten zo snel mogelijk naar nul uitstoot in lucht, water en bodem.
2. Uitvoering van de VNG-motie: een landelijk verbod op de productie, import en het gebruik van PFAS.
3. Steun aan het Europese PFAS-restrictievoorstel, waarbij Nederland een voortrekkersrol neemt in het beschermen van de volksgezondheid.
4. Snelle invoering van humane biomonitoring, waarbij de Nederlandse overheid regelmatig meet aan welke schadelijke chemicaliën burgers blootstaan zodat er adequate maatregelen genomen kunnen worden om deze blootstelling te beperken.
5. Samen met de medische beroepsgroep als betrouwbare partner zorgdragen voor betere kennisdeling en voorlichting van burgers over blootstellingsbronnen en risico's van PFAS.